

१४४

तार्क्ष्यः सुपर्णः, यामायन ऊर्ध्वकृशनो वा। इन्द्रः। गायत्री, २ बृहती, ५ सतोबृहती, ६ विष्टारपङ्क्तिः।

अयं हि ते अमर्त्य इन्दुरत्यो न पत्यते। दक्षो विश्वायुर्वेधसे॥ १०.१४४.०१

अयम्- एषः। हि- खलु। ते- भवतः। अमर्त्य- देव। इन्दुः- क्लेदनशीलो हृदयस्पर्शी रसः। अत्यो न- तुरग इव। पत्यते- सरति। दक्षः- समर्थः। विश्वायुः- विश्वेषां प्राण इव हितः सन्। वेधसे- मेधाविने पतति॥१॥

अयमस्मासु काव्यं ऋभुर्वज्रो दास्वते। अयं बिभर्त्यूर्ध्वकृशनं मदमृभुर्न कृत्वं मदम्॥ १०.१४४.०२

अयम्- एषः। अस्मासु। काव्यः- दर्शनभूतः। दास्वते- दात्रे। ऋभुः- दीप्तः। वज्रः- वज्र इव पालकः। ऋभुः- चिद्रश्मिः। कृत्वं मदम्- शोभनकर्मकरं हर्षम्। न- इव। ऊर्ध्वकृशनम्- उद्गतदीप्तिम्। मदम्- हर्षम्। अयम्- एष रसः। बिभर्ति- धारयति॥२॥

घृषुः श्येनाय कृत्वन आसु स्वासु वंसगः। अव दीधेदहीशुवः॥ १०.१४४.०३

घृषुः- दीप्तः। आसु। स्वासु- आत्मीयप्रजासु। वंसगः- वननीयगतिः। कृत्वने- शोभनकर्मकर्त्रे। श्येनाय- मुमुक्षवे। श्येनो मुमुक्षाप्रतीकः श्रुतौ। अहीशुवः- अहीनव्यापनानि भावनानि। अव दीधेत्- उदीपयति॥३॥

यं सुपर्णः परावतः श्येनस्य पुत्र आभरत्। शतचक्रं योऽह्यो वर्तनिः॥ १०.१४४.०४

यम्- यमध्यात्मरसम्। श्येनस्य पुत्रः सुपर्णः- मुमुक्षाफलमोक्षभूतः पक्षी। परावतः- परात्। आभरत्- आहरत्। यः। अह्यः- गन्तव्यः। अह गतौ। वर्तनिः- मार्गभूतः। तम्। शतचक्रम्- बहुकर्मसाधकं सोमं रसं ध्यायामः॥४॥

यं ते श्येनश्चारुमवृकं पदाभरदरुणं मानमन्धसः।

एना वयो वि तार्यायुर्जीवस एना जागार बन्धुता॥ १०.१४४.०५

यम्। अरुणम्- रोचमानम्। अन्धसो मानम्- हविर्भूतम्। अवृकम्- अक्रूरम्। चारुम्- कल्याणम्। ते- तुभ्यम्। श्येनः- मुमुक्षाप्रतीकः पक्षी। पदा- पद्भ्याम्। आभरत्- आहरत्। एना- अनेन।

जीवसे- उज्जीवनाय । वयः । आयुः । वि तारि- प्रदायि । एना- अनेन । बन्धुता- बान्धव्यम् ।
जागार- प्रबुद्धम् ॥५॥

एवा तदिन्द्र इन्दुना देवेषु चिद्धारयाते महि त्यजः ।

क्रत्वा वयो वि तार्यायुः सुक्रतो क्रत्वायमस्मदा सुतः ॥ १०.१४४.०६

इन्द्र- ईशनाधिदैवत । एव- इत्थम् । तत् । महि- महत् । त्यजः- तेजः । इन्दुना- क्लेदनशीलेन
रसेन हृदिस्पृशा । देवेषु- देवतासु । चित्- एव । धारयते । क्रत्वा- सत्सङ्कल्पेन । वयः । आयुः । वि
तारि- प्रदायि । सुक्रतो- शोभनसङ्कल्प । अयम्- एष रसः । क्रत्वा- सत्सङ्कल्पेन । अस्मत्-
अस्मत्तः । आ- आभिमुख्येन । सुतः- निष्पादितः ॥६॥